

Міністерство освіти і науки
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Природничий факультет
Освітньо-кваліфікаційний рівень «Спеціаліст»

ДИПЛОМНА РОБОТА НА ТЕМУ:
**ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ТА ЕКОЛОГІЇ ГРАКА (*CORVUS*
FRUGILEGUS) НА ЖИТОМИРЩИНІ**

Виконала студентка
V курсу, 52 групи
заочної форми навчання
спеціальності «7.040102 Біологія *»

Унгурян Валентина Валентинівна

Керівник: д.б.н, професор,
член-кориспондент НАН України Акімов А.І.

Житомир – 2014 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	6
РОЗДІЛ II. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	17
РОЗДІЛ III. ФІЗИКО – ГЕОГРАФІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖУВАНИХ ОБЛАСТЕЙ.....	22
3.1. Фізико – географічні та соціально-економічні особливості Житомирської області.....	22
3.1.1. Фізико – географічні та соціально-економічні особливості міста Житомира.....	27
3.1.2. Фізико – географічні та соціально-економічні особливості міста Коростеня.....	29
3.2. Фізико – географічні та соціально-економічні особливості Ростовської області.....	30
3.2.1. Фізико – географічні та соціально-економічні особливості міста Ростова-на-Дону.....	33
3.2.2. Фізико – географічні та соціально-економічні особливості міста Новошахтинська.....	36
РОЗДІЛ IV. БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРАКА (<i>CORVUS FRUGILEGUS</i>)	
4.1. Біологія грака.....	38
4.2. Харчування грака.....	44
4.3. Етіологія грака.....	46
РОЗДІЛ V. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЇ, ЧИСЕЛЬНОСТІ ТА БІОТОПІЧНОГО РОЗПОДІЛУ ГРАКА В ЖИТОМИРСЬКІЙ ТА РОСТОВСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ	
5.1. Особливості екології, чисельності та біотопічного розподілу грака на Житомирщині.....	47
5.2. Особливості екології, чисельності та біотопічного розподілу грака в Ростовській області.....	57
РОЗДІЛ VI. ПОРІВНЯННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОШИРЕННЯ ГРАКА ТА ЕКОЛОГІЇ ГРАКА В ЖИТОМИРСЬКІЙ ТА РОСТОВСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ.....	69
РОЗДІЛ VIII. ЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОРИСТАННЮ МАТЕРІАЛІВ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	77
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	85
ДОДАТКИ	

Висновки

1. У результаті проведеного дослідження було виявлено 5 колоній грака в місті Житомирі з загальною кількістю гнізд – 256, в місті Коростені – 4 колонії з загальною кількістю гнізд 277, в м. Ростові – на – Дону 5 колоній з загальною кількістю гнізд 114 та в місті Новошахтинську 4 колонії з загальною кількістю гнізд 136.

2. Встановлено чисельність грака у містах Житомирі, Коростені, Ростові-на-Дону, Новошахтинську. Загальна кількість особин за період дослідження (вересень 2013– квітень 2014 років) в м. Житомирі становила – 329, в місті Коростені – 610 осіб, в місті Ростові-на-Дону – 251 особина, в місті Новошахтинську – 299 особин.

3. Загальна чисельність грака на зимівлі за досліджуваний період становила: в м.Житомирі 14–18 тисяч особин, в м.Коростені – 1– 2 тис. особин, в м.Ростові – на – Дону –11 тис. осіб, в м.Новошахтинську – 2–3 тис. осіб.

4. З'ясовано, що домінуючими видами рослин в біотопах досліджуваних територій є: сосна звичайна (*Pinus sylvestris L.*), береза бородавчата (*Betula pendula*), липа серцелиста (*Tilia cordata*), горобина звичайна (*Sorbus aucuparia*), подорожник середній (*Plantago media*), конюшина повзуча (*Trifolium repens*), робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia L.*), лох сріблястий (*Elaeagnus commutata*), тополя чорна (*Populus nigra L.*), тополя пірамідальна (*Populus pyramidalis Roz.*), ковила волосиста (*Stipa capillata L.*), шовковиця чорна (*Morus nigra L.*), бузок звичайний (*Syringa vulgaris*), цикорій дикий (*Cichorium intybus L.*).

5. Порівнявши екологічні особливості, чисельність та біотопічний розподіл грака (*Corvus frugilegus*) Житомирської та Ростовської областей ми встановили, що грак є типовим видом даних територій на зимівлі. Він любить селитись в урбанізованих місцях, де кормом для себе обирає відходи промисловості. Птах оселяється в основному на високих деревах, таких як тополя та не боїться присутності людини.

Анотація

Унгурян В.В. Особливості поширення та екології грака (*Corvus frugilegus*) на Житомирщині.

Дана робота присвячена вивченню особливостей поширення та екології грака на Житомирщині. У результаті проведеного дослідження було з'ясовано екологічні особливості та біотопічний розподіл грака на прикладі міст Житомира, Коростеня, Ростов-на-Дону та Новошахтинська.

Здійснено порівняння екологічних особливостей, чисельність та біотопічного розподілу грака (*Corvus frugilegus*) Житомирської та Ростовської областей.

З'ясовано домінуючі види рослин в біотопах досліджуваних територій.

Розроблено рекомендації по використанню даної роботи в шкільному курсі біології з теми «Птахи».

Ключові слова: колонія, гніздо, чисельність, кількість особин, зимівля, домінуючі види, біотоп.

Аннотация

Унгуриян В.В. Особенности распространения и экологии грача (*Corvus frugilegus*) на Житомирщине.

Данная работа посвящена изучению особенностей распространения и экологии грача на Житомирщине. В результате проведенного исследования было выяснено экологические особенности и биотопическое распределение грача на примере городов Житомира, Коростеня, Ростов – на –Дону и Новошахтинск.

Проведено сравнение экологических особенностей, численности и биотопического распределения грача (*Corvus frugilegus*) Житомирской и Ростовской областей.

Выяснено доминирующие виды растений в биотопах исследуемых территорий. Разработаны рекомендации по использованию данной работы в школьном курсе биологии по теме «Птицы».

Ключевые слова: колония, гнездо, численность, количество особей, зимовка, доминирующие виды, биотоп.

Summary

Unguryan V.V. Features of the distribution and ecology of rooks (*Corvus frugilegus*) in Zhytomyr .

This paper studies the features distribution and ecology of rooks in Zhitomir. As a result of the study it was found biotopic environmental characteristics and distribution of rooks on the example of the city of Zhytomyr , Korosten , Rostov-on-Don and Novoshakhtinsk .

The comparison of environmental characteristics, size distribution and biotopic Rooks (*Corvus frugilegus*) Zhitomir and Rostov regions.It was found dominant plant species in habitats surveyed areas.Recommendations for use of this work in a school biology course on " Birds ".

Keywords: colony, nest , number, number of individuals, wintering, the dominant species, habitat.